

Književne novosti

Rado Murnik: Znanci. Povesti in orisi. V Ljubljani 1907. Založil Lav. Schwentner. Tisk Blasnikovih naslednikov. — Oceno priobčimo prihodnjič.

Janeza Trdine zbrani spisi. IV. knjiga. Bajke in povesti III. V Ljubljani 1907. Založil L. Schwentner. Cena broš. 2 K, vez. 3 K 20 h, po pošti 20 h več. Ta zvezek obsega enajst spisov, ki se odlikujejo vsi po znanih vrlinah Trdinovega peresa. K prejšnjim zvezkom Trdinovih zbranih spisov bode vsakdo rad tudi tega pridružil.

Ivan Cankar: Martin Kačur. Življenjepis idealista. — Knezova knjiž. XIII (1906). — Dve vrsti neenakih človeških stvorov: egoistov in altruistov razločuje že vsakdanje življenje. Sodba o teh in onih je odvisna od sodnikovega stališča in meja med neenako številnima taboroma je nestalna in izpremenljiva. Idealist Kačur takole modruje o tem velikem razkolu v človeški družbi: „Čudno je to in razumeti ne morem: žive tam ljudje, sami zase in za svojo družino, ne menijo se za nikogar, ne koristijo nikomur; lahko bi svet poginil in ne genili bi mezinca, da bi ga rešili, samo da ostane njih hiša. Ti ljudje so spoštovani in velika je njih beseda. Pa je nekaj drugih, nekaj ljudi posebne sorte, čisto drugačnih, nespametnih ljudi. Ne delajo zase, ne žive zase, temveč hočejo na vsak način, vkljub sebi, svoji družini in vsemu svetu, živeti za druge ljudi; kakor Kristus, ki se je dal križati v blagor drugih (20).“ Ali družba samozadovoljnih, lenih mas ne mara za darove idealistov, ker nima zamisla za njih vrednost, saj jim ti le motijo mirno uživanje tega, kar so si pridobili v potu svojega obraza. Zato je razumljivo, da velja četa teh nesebičnežev za nepotrebno in nadležno, zato pa je težko njeno življenje na zemlji. Vse to Kačur bolj slutiti, nego da bi bil v duši prepričan o težkih posledicah, ki izvirajo zanj za življenje. Kako bi sploh mogel dosti premišljati o tem, saj se zaveda svoje mladosti, poštene volje in prekipevajoče ljubezni za vse, kar se imenuje življenje. Da so ga za kazen prestavili iz Kotline, kjer se je bil malo sprl z županom in župnikom, in da so mu že s tem vžgali na čelo znamenje, ki naj svari vnete predstojnike in tudi poštene rodoljube, tudi tega ne more razumeti mladenič v svojem svetem hrepenenju po izražanju, po oranju narodne njive. Debeli zdravnik ga je sicer svaril, njegovi cinični nauki, polni trpke ironije, so proti njegovi volji zapustili lahke sence v Kačurjevi duši, ampak da je kaka naravna vez med to človeško razvalino in med njim, navdušenim zidarjem lepše narodne prihodnosti, tega niti pomisliti ne more. Sicer mu je postajalo hladno in vedno hladneje okoli srca, ko je spoznaval te paznike, ki ga bodo nadzorovali pri narodnem delu: prekanjenega kramarja-župana, jezuitsko mrzlega in zaupno-nezaupnega župnika, sladkega pedanta nadučitelja, in s težavo se je moral boriti proti priznanju, da je imel tolsti zdravnik prav s svojo črnoglednostjo. Senca v njegovi duši je rasla, svetlo samozaupanje je kopnelo, nehote je čutil nekaj hlapčevskega v sebi, proti čemur se je zastonj upiral. In vendar še ni bilo govora o kakem neukazanem delu, o kaki resni borbi. V Kačurjevi duši je bilo tisto neprijetno razpoloženje, katero čuti sicer močan, samozavesten človek, ki še ni poskušal svojih sil, ker nima še pravega merila za nasprotnikove moči. Kakor same od sebe prihajajo bodrilna uvaževanja, ki ne koristijo nič, ki izdajajo le notranjo razburjenost. Kačur pa išče tolažbe tudi izven sebe, išče je pri